

НАШ ГОЛОС

Місячник — Видав Асоціація Українців Америки

OUR VOICE - Ukrainian Monthly

P.O. Box 717, Townley Br.
Union, NJ 07083

Річна передплата в ЗСА 7.00 дол., закордоном 8.00 дол. Поодиноке число 70 ц.

yearly subscr. USA \$7, Foreign \$8 Postage paid at Post Office, Union, NJ

Рік XIX Ч. II Листопад 1987 | USPS 043-070 | No. 11 Nov. 1987 Vol. XIX

(ISSN 0744-737X)

М.Д. Добрянський

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ — ІСТОРИК 29. IX. 1866 — 24. XI. 1934

Як ми вже повідомляли, ми звернулися до Михайла Демковича Добрянського, який працював в 1954-72 р. у Радіо Свобода, щоби прислав нам дещо з тодішніх його радіокоментарів. Із цих матеріалів друкуємо сьогодні його бесіду, яка йшла в українській програмі РС 28 вересня 1966:

У соті роковини з дня народження М. Грушевського.

Наша громадськість — як в Україні, так і за-кордоном — щораз більше дивується: чому комуністична влада досі не реабілітувала Михайла Грушевського, вченого світової слави, найбільшого історика на Сході Європи, демократа і соціаліста? Таке питання ставлять тисячі українців саме тепер з нагоди сотих роковин з дня народження Михайла Сергійовича Грушевського, який прийшов на світ 29-го вересня 1866-го року.

Зупинимось на хвилину над цією датою — 29-го вересня. Чи спостерегли ви, шановний слухачу, що Українська Радянська Енциклопедія не подає цієї дати? Це дрібниця, але над

нею варто задуматися, бо вона багато говорить про ставлення сучасного керівництва КПРС до Михайла Грушевського.

Українська Радянська Енциклопедія, як правило, подає докладну дату, — рік, місяць і день — народження та смерті осіб, яким вона присвятила окрему статтю. І це треба похвалити — тим більше, що не всі енциклопедії так роблять. Від того правила Радянська Енциклопедія інколи відступала, — тоді відступала, коли не можна було встановити точної дати народження або смерті. Але у випадку Михайла Грушевського такого немає: в Києві добре знають, коли він народився — 29-го вересня 1866-го року, і коли він помер — 24-го листопада 1934-го року. Так отже, в чому справа? Якщо політичний цензор енциклопедії велів редакції не давати точних дат, щоб унеможливити шанувальникам великого історика відзначати роковини його народження або смерті, то він помилився. Він тільки показав, під яким тиском цензури доводилось працювати редакції Української Радянської Енциклопедії.

Ніхто в Україні не зрозуміє, чому читачам енциклопедії можна знати, якого дня народились історики Сергій Соловйов, Василь Ключевський, Опанас Шапов, а не вільно знати дня народження Михайла Грушевського. А він не був меншим ученим за щойно згаданих. Ба більше, Радянська Енциклопедія дає повні дані, коли народився цар Микола Перший, який присудив Тараса Шевченка на роки каторги; дає повні дані про Миколу Другого, який — як сказано в цій енциклопедії, — "жорстоко душив українську культуру"; є повні дані про Катерину Другу, яка — цитуємо з енциклопедії — "знищила всі залишки автономного устрою України" і "зруйнувала Запорізьку Січ".

Так можна іти далі, але й цього вистачає, щоб побачити, яка безглузда і шкідлива політична цензура в такому творі, як енциклопедія, — зокрема як вона своїм трактуванням теми "Михайло Грушевський" дискредитує передусім керівництво КПРС.

Отож повторюю: у соті роковини з дня народження Михайла Грушевського треба ще раз скерувати запитання до людей, що відповідальні за весь комплекс реабілітації: чому не реабілітовано досі найбільшого історика України, Михайла Грушевського? Чому ось уже понад тридцять років не друкують в Україні історичних творів Грушевського? Наукові твори Соловйова і Ключевського про історію Росії недавно вийшли в Москві новими виданнями: 14 томів Соловйова та 8 томів Ключевського. І це зроблено правильно, бо їхні праці давно вже були недоступні ширшим колам. А що стоїть на перешкоді, щоб у Києві видали десятитомну "Історію України-Руси" Грушевського?

Що стосується перевидання творів цих трьох учених, то треба звернути увагу на таке: Соловйов і Ключевський виправдували у своїх творах царський устрій та імперію і прославляли царів. Соловйов дискримінував антифеодальні повстання народних мас, як "вияви анархії", Ключевський взагалі заперечував творчу роль народних мас. А Грушевський — навпаки: всюди звертав увагу на позитивну роль народних мас в історичних процесах. Йо-

му навіть закидали інші українські історики, що він перебільшував роль народних низів і наслідком цього відсував у тінь процеси будівництва української держави.

І ось цареславців тепер перевидують, а твори найбільшого демократа серед істориків Східної Європи — Михайла Грушевського — заборонені. Як перед лицем такого факту виглядає керівництво КПРС?

Денікінці 1919-го року, як десь знайшли твори Грушевського палили їх. Комуністична влада, що правда, не палить, але дбає, щоб їх ніде не було, і щоб наново їх не видавали. Яка тут різниця між денікінськими офіцерами і комуністичним керівництвом у стосунку до Грушевського, — розсудить самі, шановний слухачу.

У Москві 1927-го року у видавництві "Комуністичної Академії" вийшов за редакцією Михайла Покровського двотомний збірник під назвою "Русская історическая література в классовом освещеніі". Цей збірник зараховував Сергія Соловйова до великодержавницьких націоналістичних істориків, характерна риса яких — "апотеоза сильної державної влади", нехтування селянських мас і оборона централізму. Історикам-централістам збірник Покровського протиставив істориків-федералістів. На думку цього збірника, до істориків-федералістів належать, між іншим, Микола Костомаров і Михайло Грушевський.

Шановний слухачу, знов прошу вас — призадумайтесь:

Ленін вважав Покровського творцем марксистської школи в російській історіографії, і взагалі Ленін високо цинив Покровського; вистачить нагадати його лист із 5-го грудня 1920-го року до Покровського, — "Малая Советская Енциклопедія" в шостому томі, що вийшов у Москві 1930-го року, пише: "Покровський перший дав марксистське насвітлення всієї історії Росії". Отже, визнаний Ленінін марксист Покровський кваліфікує Грушевського, як демократа-федераліста, а сьогоднішнє керівництво КПРС, яке завжди посилається на Леніна, дозволяє перевидавати твори централіста-цареславця Сергія Солов-

йова, а забороняє видавати твори Михайла Грушевського; і паплюжить його пам'ять образливими обвинуваченнями, побудованими на фальші.

Прикладом такого паплюження є стаття про Грушевського в Українській Радянській Енциклопедії; ця стаття являє собою суцільну зневагу великого вченого і накопичення неправдивих тверджень щодо його життя та діяльності.

І знову подумайте: 1964-го року вийшов у Москві том "Короткої літературної енциклопедії", в якому є стаття про Грушевського. Стаття критична, але пристойна своїм тоном, без наклепів та образ. Автор статті знайшов і щось позитивного в науковій праці історика української літератури. Навіть повна дата народження — 29-го вересня 1866-го року — є в московській енциклопедії. У четвертому томі "Советской історической енциклопедії" з 1963-го року є стаття про Грушевського; вона засуджує його наукову творчість, але вона все-таки пристойніша своїм тоном, ніж енциклопедія київська. Чому ж у московських виданнях можна писати про Михайла Грушевського без лайки, а в київському його треба паплюжити й ображати? Чому в сьогоднішній Польщі можна істориків посилатися на праці Грушевського, а в Україні не вільно? Чому в Чехо-Словаччині можна позитивно писати про його, а в Україні не вільно? Адже Польща, Чехо-Словаччина та Україна — всі під комуністичним режимом.

Українська громадськість має повне право вимагати від керівників КПРС реабілітувати Михайла Грушевського і зняти заборону з його творів.

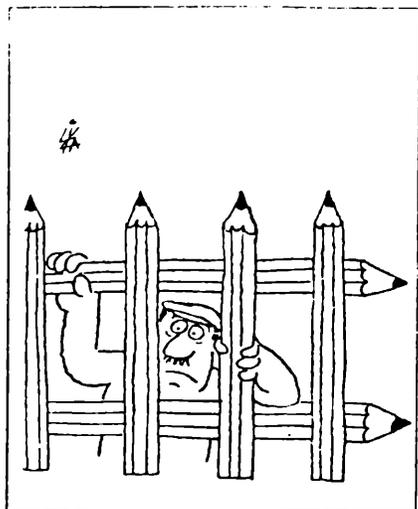
Грушевський був демократ, який високо шанував народні маси, а народ вважав творцем історії.

Грушевський був соціаліст за політичними переконаннями, і вже хоча б тому не міг обстоювати класові інтереси будь-якої буржуазії.

Грушевський був за дружні зв'язки з сусідніми народами України, в тому числі з російським народом. У прогресивних колах росій-

ських учених він мав щирю пошану. Коли вибухнула війна 1914-го року і він як громадянин царської держави повернувся зі Львова на батьківщину, його заарештувала царська влада й заслала до Симбірська, потім до Казані. Наслідком заходів російських учених, уряд дозволив йому переїхати до Москви, де він (хоча під наглядом поліції) міг науково працювати. Його статтю, в якій Грушевський виклав свою концепцію історії Східної Європи, видрукувала 1904-го року російська Академія Наук в одному зі своїх видань. Цю концепцію визнали правильною такі видатні російські історики, як Олександр Пресняков і Матвій Любавський, член Академії Наук СРСР. З цього висновок тільки один: Грушевського концепція історії Східної Європи не могла бути ворожою російському народові. Я наголошую це, бо партійна пропаганда постійно твердить, що Грушевський — своїми нібито "фальшивими, антинауковими теоріями" намагався підірвати дружбу між українським і російським народами.

1904-го року в Петербурзі був виданий твір Грушевського "Очерк історії українського народа", що став основою його десятитомної "Історії України-Руси". Цей "Очерк" за царської влади мав три видання російські й одно

Bczrnovska, Bo-ba, Reigrt.de

Редактора цензурють

СЛОВО ГОЛОВИ АУА НА ВІДКРИТТІ 4-ГО З'ЇЗДУ

Вельмишановні Делегати, Дорогі Гості, Пані і Панове!

Відкриваючи цей 4-ий з черги З'їзд АУА широко вітаю усіх ВШ. Учасників цього З'їзду. Своєю присутністю Ви найкраще засвідчили Ваші добрі наміри і готовість допомогти нам своїм знанням і досвідом у нашій нелегкій праці.

З великим жалем доводиться ствердити, що багато наших визначних членів і симпатиків, які брали участь у попередньому з'їзді, що відбувся 22-го листопада 1979 року, у міжчасі відійшли від нас назавжди, а це: ген. Петро Григоренко, редактор нашого офіціозу "Наш Голос" інж. Дмитро Кузик, член головної Управи АУА інж. Анатолій Гудзовський, кол. голова Головної Ради Микола Бігун, д-р Марія Должицька, д-р Михайло Данилюк, Роман Левицький, член Тов. Суду О. Клісяк, д-р С. Янів, Федір Ревенко, І. Ориняк, д-р Олекса Яворський, М. Мельничук, Іван Ташук і Пилип Оприск — оба представники "Нашого Голосу" та нещодавно д-р Омелян Дерій. Вшануємо їх світлу пам'ять і заслуги повстанням з місць і врочистою мовчанкою....

українське. Ось тут знову бачите: царський режим дозволяв видавати твори історика демократа й соціаліста; а соціалістична радянська влада навіть того не дозволяє, що дозволяв цар.

Знову насувається запитання: що перешкоджає реабілітувати Михайла Грушевського і зняти заборону з його творів?

Не бачу інших причин, як великодержавний шовінізм сьогоденішнього керівництва КПРС.

Від Редакції: *Питання реабілітації Михайла Грушевського стало актуальним у зв'язку з новою політикою М. Горбачова. Як він поставиться до цього питання, — це свідчитиме, наскільки серйозно він трактує свої гасли про демократизацію; а також — наскільки Горбачов великодержавний шовініст.*

Наш З'їзд відбуваємо в часі, коли країна у якій живемо відзначає 200-ліття проклямації своєї Конституції, одної із найважливіших подій в історії цієї країни. Цей знаменний акт запевняє горожанам повну свободу слова, визнання, преси, політичних переконань, а передусім справедливість і безпеку. Тож і нам горожанам цієї країни належить включитися у цю радісну хвилину і привітати американський народ з цієї нагоди.

Так як на попередньому з'їзді так і тепер доводиться вказати на наші недоліки, труднощі і обставини серед яких нам доводилося працювати. Наша праця — це не була нормальна діяльність на зразок інших організацій, але постійна боротьба з різними труднощами, проломлювання миру байдужості, опортунізму а то й ворожості. Це була дуже смілива й відважна спроба йти проти течії.

Перед нами багато пекучих проблем, які вимагають від кожної організації в діаспорі, в тому і від АУА а то й від кожного громадянина-патріота, який дорожить українською справою, готовости виконання своїх національних обов'язків, бо від того залежатиме такий чи інший вислід справи.

Із важніших проблем це: підготовка до Конгресу СКВУ, підготовка до відзначення 1000-ліття християнства в Україні, найбільш епохальну подію, що її Москва присвоює собі, як свою історію, наше становище до спроби створення одної централі українців в ЗСА, до заходів Конференції Українських Політичних Партиї і Організацій (КУППО) консолідації на базі Державного Центру, УДР, та врешті новоствореного правління 30-го червня революційною ОУН. З інших проблем які тривожать нас у діаспорі — це відчуження та відхід нашої молоді від своєї громади, яка спілкується мовою країни свого поселення, а не рідною мовою, прорідження нашого членства, наших заслужених громадських діячів та інші

ВІДЧИТИ ЗА КВОДРА

З приходом нової еміграції (при кінці 1940-их на початку 1950-их років, — завв. Ред.) — прийшло до Америки теж багато нових імпрез, багато концертів, академій та інших культурних та мистецьких виступів. Українська громада збагатилася, бо до тих імпрез треба людей, а люди це багатство. В Чикаго існує і просперує навіть Інститут Модерного Мистецтва, який запрошує не тільки своїх, але й чужих гостей. Дім Інституту початково з одною залєю продовжується вздовж головної української Чикаго Евню!

Старі довоєнні емігранти першої війни не мали таких вигод і меценатів типу д-ра Ахіля Хрептовського, які мають не лише гроші, але візію будучности.

Вступ на імпрези тепер найменше 5 дол., до Інституту 10 дол., але на закінчення є кава і солодке. Український Золотий Хрест має замість кави чай і ласощі. А більші імпрези або бенкети оголошують "про смачні обіди і смачні страви", що були по мистецьки подані.

труднощі, а модерне життя забирає від нас наших дітей і внуків і краде їх душі. На рідних землях щораз більше виарештовують нашу інтелігенцію, наш селянин і робітник далі в пиднях, а мова зіштовхнена до колгоспних осередків, її не чути на вулицях більших міст України, література і мистецтво зведені до провінційного рівня.

По тільки роках ті самі проблеми стоять далі перед нами як грізне мemento. Їх нам необхідно треба мати на увазі і поборювати всіма нам можливими і доступними засобами, якщо хочемо вдержатися на поверхні. Тому не втікаймо від труднощів і проблем, але спільно шукаймо шляхів для поправи цього невідрадного стану, а передусім шукаймо засобів як поправити невідрадную ситуацію АУА.

З такими міркуваннями вітаю Учасників З'їзду і закликаю до поживавленої праці у продовжуванні наших змагань і світлих демократичних традицій.

Питання, чи можуть бути обіди "несмачні"? Чи хтось відважився би подати гостям "несмачні страви"?

Довоєнні і міжвоєнні українці Канади і Америки працювали 6 днів на тиждень, а часом (як я) ще в неділю пів дня, отже мало було часу на дозвілля. Як трафився якийсь більш освічений чоловік у громаді, то його просили, щоби давав відчити, щоби повідомляв, що діється в старім краю, які книжки там виходять. Дійшло до того, що хоч громада була послушна Церкві, то люди крім церковних проповідей бажали ще послухати і світських промов.

За часів росту організації "Січ", виклади чи відчити давали д-р Степан Гринецький і д-р Володимир Сіминович — оба лікарі. На запрошення громад виконували функції "Живої Газети" по всій Америці, бо вони як члени Екзекутиви "Січей" мали послух і слухачів. Однак з часом і виступи Січовиків і інших головачів не задовольняли спраги політичних справ старого краю, а місцеві дякоучителі не могли в неділю знайти час на розмову про старий край — Галичину, Україну.

Та найбільше популярними були т.зв. "Відчити за кводра". Такі відчити давали звичайно ред. Микола Цеглинський, Шаповал, Григоріїв, але найбільше слухачів мав Мирослав Січинський, який одного разу був головним предсідником Українського Робітничого Союзу і організації "Оборони України". Як приїздив Січинський, окрема делегація стрічала його на залізничній стації, бо він любив мати "почот". Ніколи теми відчиту не проголошувано, — Січинський вже зі сцени проголошував. Пам'ятаю такі теми: "Пани і підпанки, робітники в обороні своїх прав", "Священники не дають парохіянам слова", і т.п. Під впливом Січинського прийшло до розколу католицької Церкви, постала Церква православно. В Америці вже передтим були православні наші люди, але вони були "малороси"; щойно галичани, що прийняли Православіє

створили Церкву, що збрала православних з Великої України, які почувалися українцями. Січинський не щадив у своїй критиці теж американського світу і уряду. Обвинувачував республіканського президента Гувера на тему: поросята в стейті Айова продаються за кводра, а вівці у стейті Монтана за доляра. Він розійшовся теж з демократами, агітував на вулицях великих міст за кандидатом Воллесом, який був дві каденції віцепрезидентом і розійшовся з Рузвельтом. Не любив, щоби по відчиті були до нього запити і дискусія, — уважав себе бездискусійним.

Зате на відчитих інших дозволялося на запити. Я вже знав, що до слова зголоситься лемко Маслей, Барабаш, Земляк з місточка Іване Пусте над Збручем, Степан Мостовий донощик до Ф.Бі.Ай, а часом теж Світенький. Цей останній скінчив гімназію в Тернополі, син священика в селі біля Збаража, був одиноким, що ставив розумні запити, з ним можна було говорити, ніколи не ображував. Питання інших були примітивні і неграмотні. На відчиті кооператора Коберського зі

Львова, Земляк питав: Ви згадали за Хіни і хемію, яка між ними ріжниця. Коберський бачив кого має перед собою відповів: я не знаю! Земляк відтак чванився, що такі вчені зі Львова, а не могли йому відповісти. Земляк гарно вбирався і вдавав студента, хоч минуло йому 50 літ.

Інший на ім'я Кузьо з містечка Гусаків обов'язково забирав слово на відчитих, твердив, що студіює дентистику, хоч мав тільки сільську освіту. Цей інтелігентний гетьманець помер і дентистики не скінчив. На багатьох людних вічах або в поході проти українських комуністів мав в кишені шевське шило, яким колов людей перед собою так спритно, що вони не знали, де противник.

Слухачі відчитів переважно самітні, нудилися, шукали товариства і новин. Січинський радив їм виїхати до міста Пасейку в Нью Джерзі, де було багато наших дівчат, що працювали у фабриках, де самі жінки, бракувало мужчин. Хто виїхав до Пасейку, вже не вертався бо одружився, або вертався з дружиною.

До 1000-ліття Християнства в Україні

Михайло Паламар

ГРЕКО-РИМСЬКА Й УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

/Закінчення з поперед. числа/

Північні т.зв. нормани чи варяги, відомі мореплавці та добрі воїни, що часто захоплювали побережжя західньої Європи, допливали по Атлантийському океані й до південної Італії та по північних островах досягали Американський континент ще перед Колумбом, але вони поза своїми країнами на Півночі нічого довготривалого не створили. Навіть їхнє письмо чомусь було започатковане у Візантійській імперії (на теренах сучасної Румунії) в 4-му ст. і це мав зробити єпископ Ульфія з Каппадокії в Малій Азії (сьогоднішньої північносхідньої Туреччини, щоб перекласти Біблію для т.зв.

готів — блукаючого племені зі Скандинавії. Це описане в "Гетиці" (чомусь не в Готиці?) Йорданом з 6-го ст. слабкою латинською мовою, що він мав записати зі затраченої праці Кассіодора, яку він написав у Римі. Ця Біблія т.зв. "Срібна Біблія" мала бути століттями в італійських та інших західних монастирях включаючи Праги, звідки залишки (частини) в 1648 році підчас війни шведи забрали й тепер вона є частиною джерел старинної шведської мови в бібліотеці Упсальського університету.

Зростання економічної сили і північних італійських торговельних міст, які не тратили

цілком зв'язків з Візантією й підчас "темних віків" та поява ренесансу 14-16 ст. в Італії, де було чимало слідів класичної літератури, посилювали Вергілія Енеїду для перекладів чи травестії, про що вже була згадка раніше. Знову ж меркантильна й індустріальна революція спричинились у поважній мірі до розвитку модерних наук в новій добі, тобто після середньовіччя. Щойно в новій добі (після упадку Візантії в 1453 р.) західна Європа досягла передове місце в культурному й літературному світі.

Повертаючи до Київського письменства 11-12 ст., де був Нестор — чернець Печерського монастиря та історик-дослідник тих часів, який підготував літописне зведення "Повість временних літ" в 1113 році. Нестор записав тут відомості про заснування Києва трьома братами (Кий, Щек та Хорив), що й археологія підтверджує. Він також включив у "Повість" т.зв. "Норманську теорію", за якою нормани чи варяги мали прибути зі Скандинавії й створити Київську державу та надати їй назву "Русь", яка за арабськими й сирійськими джерелами існувала раніше в південному Причорномор'ї, а за М. Грушевським у скандинавських загах терени Києва — це чужа земля.

Деякі дослідники Київських літописів (яких оригінали затратились, а відписів є чимало з різними додатками й поправками) припускають, що до цього спричинилась Візантія, яка після розколу Христової Церкви на Східну й Західну в 1054 році (коли помер володар Київської імперії Ярослав Мудрий) змагала спільно з Константинопольським патріархом за впливи в Європі. Щоб протидіяти

намірам Візантії, якої греки-митрополити просували церковно-політичні інтереси в столиці Київської держави й впливали на зміст та характер літописів у київських культурних центрах, Нестор висунув у "Повісті" проскандинавську орієнтацію, тобто "Норманську теорію", бо нормани чи варяги не були жодною загрозою для імперії Київської, тобто Руси-України.

В київських літописах є відомості про київських князів з ранніх часів середньовіччя, що є властиво продовженням політично-комерційних об'єднань та антів у північному Причорномор'ї ще з часів бронзової й залізної доби чи т.зв. кіммерійсько-скитських часів, що почалось від згадуваних війн за Трою. Знову ж відома в культурному світі трипільська культура, яка розвивалась з околиць північного Причорномор'я й, посуваючись на північ в новій кам'яній добі — неоліті, охопила терени Київщини, що виявляє тяглість матеріально-духової культури племен України на протязі багатьох тисячоліть. Отже археологічні дослідження доводять, що східні слов'яни є постійними мешканцями своїх земель з прадавніх часів та мали зв'язки через Чорноморську торгівлю з центрами культури і цивілізації старого світу.

Також дослідни в мовознавчій галузі доводять, що скандинавська лексика в українській мові є дуже незначна, так що норманські чи варязькі наємні війська хоч і нераз служили у володарів Київської імперії, але вони не могли бути творцями Київської держави. Вони також не могли бути співучасниками в літописному письменстві Руси-України в середньовіччі.

УКРАЇНЦІ В ПОЛЬЩІ ТАКОЖ ГОТУЮТЬСЯ ВІДЗНАЧИТИ 1000-ЛІТТЯ ХРЕЩЕННЯ РУСИ-УКРАЇНИ

Під кінець минулого 1986 року, українці в Польщі видали три пропам'ятні медалі з приводу ювілею 1000-річчя хрещення Руси-України. Довідуємось, що це діло одної людини, яка зафондувала карбування цих медалей. Медалі вилиті зі сплаву важкого срібла і міді, тобто — бронзові з кольором срібла. Їй дія-

метр 70 мм., а товщина 4 мм. Хто з мистців зробив ці медалі — нам не відомо.

Медаль 1. На її аверсі* зображені святий Володимир і свята Ольга. Навкруги напис: СВЯТІ РІВНІ АПОСТОЛАМ ОЛЬГА І ВОЛОДИМИР А (Перший) ВЕЛИКИЙ. З боків дати:

6496 — 7496; 988 — 1988. Внизу напис: ХРЕЩЕННЯ КИЇВСЬКОЇ РУСІ. На реверсі** зображені св. Кирило і Методій з написом навкруги: СВЯТІ РІВНІ АПОСТОЛАМ КИРИЛО І МЕФОДІЙ, а внизу: СВЯТЕ ТИСЯЧОЛІТТЯ.

Медаль 2. На аверсі зображення св. Володимира. З кожної його сторони гроші, які карбували в часі його володіння. На грошах: князь на троні і тризуб. Навкруги напис: СВЯТИЙ РІВНИЙ АПОСТОЛАМ ВОЛОДИМИР ВЕЛИКИЙ; дати: 6496 — 7496; 988 — 1988, а внизу знову напис: ХРЕЩЕННЯ КИЇВСЬКОЇ РУСІ. На реверсі зображення Нестора Літописця. На пергамені видніє напис: Се повести времянних літ 6496. Навкруги напис: ПРЕПОДОБНИЙ ЛІТОПИСЕЦЬ НЕСТОР ПЕЧЕРСЬКИЙ 1056 — 1116, а внизу напис: СВЯТЕ ТИСЯЧОЛІТТЯ.

Медаль 3. На аверсі св. Володимир і Анна, які тримають макет стилевої церкви, під якою напис — Київ. Над ними, в небесній славі, Ісус

Христос. Навкруги напис: СВЯТИЙ ВОЛОДИМИР А (Перший) ВЕЛИКИЙ І АННА. З боків дати: 6496 — 7496; 988 — 1988. Внизу напис: СВЯТЕ ТИСЯЧОЛІТТЯ ХРЕЩЕННЯ КИЇВСЬКОЇ РУСІ. На реверсі силует географічної мапи Святої гори Атосу з написом назв усіх монастирів. Над силуетом півострова гербовий візантійський орел, ікона Богородиці, а внизу ікона святого і святої, біля яких і написи з їх іменами, але це нечитке й годі дешифрувати. На самім верху напис: ТО АГІОН ОРОС АТХОС, а внизу: СВЯТА ГОРА АТОС. З боків дати: 6471 — 7471; 988 — 1988.

Букви, якими виписано написи, стилізовані на взір розкішного церковнослов'янського шрифту. Все карбування виконане плоским барельєфом. Штучним патинуванням досягнений добрий контраст блискучих поверхонь з відтінками.

* Лицева сторона

** Зворотна сторона

3 Книжок

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКІ СТОСУНКИ

Добрянський Демкович, Михайло. — По-тоцький і Бобжинський — цісарські намісники Галичини, 1903-1913. Рим, Видання УКУ, 1987. 130 стор.

Наш видатний публіцист і історик видав наукову розвідку про політичну боротьбу в Галичині в роках 1900-1914.

Початок нашого століття був критичним періодом у світовій історії. То був час "приготування" до Першої світової війни. Міжнародні конфлікти щораз більше розпалювалися: конкуренція на морях між Вел. Британією і Вільгельмівською Німеччиною, французький реваншизм, російська penetрація на Дал. Схід, на Балкани, на Серед. Схід були компонентами майбутньої збройної розправи.

В Росії — це був час (подібно як нині) великих неспокоїв: внутрішня революція 1905 р.,

програ війни проти Японії, визвольні рухи поневолених народів.

В першій декаді ХХ-го віку скристалізувалися воєнні цілі царської Росії. Першою було відірвати Галичину від Австрії і прилучення до московської імперії. Галицький "Піємонт" був не тільки гніздом "мазепинства", але й розсадником того "мазепинства" на Велику Україну, на Наддніпрянщину.

В книжці М.Д. Добрянського трактується головню про боротьбу галицьких українців за політичні права і соціальний ріст і поступ. В конституційній монархії, якою тоді від 50 років була Австро-Угорщина такий ріст міг відбуватися легально-конституційним шляхом. Ішлося про те, щоби парламентарною реформою — зміною виборчої ординації звільнити українську Галичину від несправе-

ЛЕМКІВСЬКИЙ ФОЛКЛЬОРНИЙ АНСАМБЛЬ В ТОРОНТІ

Неділя 27 вересня ц.р. була днем триумфу лемківської пісні. Приїзд мистецького колективу "Лемковина" (приблизно 50 осіб) до Торонта викликав небувалий ентузіазм серед усіх торонтян, особливо серед "колишніх лемків". Коли ж взяти під увагу факт, що члени "Лемковини" живуть у 17-ох різних місцевостях, від Криниці почавши аж до Сянока, а декілька осіб із ансамблю доїжджає на проби хору аж з воєвідств лігницького та вроцлавського, то перед цими любителями української пісні, всі ми, тут у Торонті мусяли в пошані склонити своєї голови.

Диригентом і музичним керівником "Лемковини" є Ярослав Трохановський, котрого можна також назвати й засновником цієї одиниці; "старостує" "Лемковиною" Петро Трохановський; організаційним керівником являється Юліян Нецьо; Павло Стефанівський це конферансіє "Лемковини" та автор триптиху "Молитва до Шевченка" та "Ще помним Лемківщину".

"Лемковина" має чимало добрих солістів і

дливої домінації польської шляхти, землевласників, польської бюрократії, яка утискала галицьке населення.

Автор книжки не тільки простудіював джерела, але має доглибне знання і розуміння тої проблематики. Він представив вміло історичне тло тодішньої Галичини, її головних діячів того конфлікту: з одної сторони царських намісників: Анджея Потоцького, Міхала Бобжинського, Коритовського, а з другого українських політиків: Костя Левицького, Евгена Олесницького а вкінці Мирослава Сичинського.

Книжка заслуговує на те, щоби запізнатися з її змістом. Вона є істотним причинком зрозуміння новітньої історії України, а польсько-українських стосунків зокрема. Пізнавши минуле, ми будемо здатні по новому формувати стосунки з нашим західнім сусідом.

артистів. Вистарчило, для прикладу, два-три помахі смичком рукою Василя Адамяка, й уся публіка заходилає від сміху; коли ж рецитував "Молитву до Шевченка" автор її Павло Стефанівський, то багатьом учасникам концерту покотилися з очей сльози.

Репертуар пісень такий як і лемківська доля: часами пробиваються із пісні акорди радості та захоплення життям; часами тривожать душу традиційні тони, але вкінці триумфусе таки лемківський упертий оптимізм. Прослухавши тільки пісню "Гори наші", котрою започатковано концерт, слухач відразу зрозуміє до кого належать Карпати коли ж співається про коня, то ви чуєте вперто чвалає цей кінь по лемківських проваллях, несучи на своїм хребті тверду лемківську долю; коли ж слухаєте пісню "Тяжко жити на чужині", то перед вашими очима з'являється уся трагедія повоєнної Лемківщини.

Ансамбль також відспівав в'язанку польських народніх пісень. Нашим "патріотичним" слухачам час уже зрозуміти, що кожна гарна пісня втішається широким міжнароднім статусом. Згадати б тільки нашу пісню "Реве та стогне Дніпр широкий", котрою насолоджуються усі народи світу включно з росіянами й поляками. До того ж, "Лемковина" приїхала з Польщі та її зобов'язують закони поведінки за кордоном.

"Лемковина" напевно запам'ятає собі як щиро вітали її в Торонті й може ще раз завітає до нас. Українці Торонта повинні би відплатитися "Лемковині" за ці два мистецькі виступи: допоможім нашим братам у Польщі закінчити успішно будову гуртожитку в Білому Борі.

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ

203 SECOND AVENUE
NEW YORK, NEW YORK 10003

"НАШ ГОЛОС" — ПРОПОЗИЦІЇ НА ЗАВТРА

В серпневім числі "Нашого голосу" за біжучий 1987 рік я помістив свою статтю про його розвиток в минулому. Та стаття була подумана як перша, вступна; вона мала дати основу для наступних статей про різні аспекти нашого місячника.

В закінченні тої статті я висловив здивування, що наш періодик такий довголітній і довгоживучий — я писав: "Дивно. Коли ми тому двадцять років почали наш пресовий орган, ми тоді не знали і не сподівалися, що будемо над ним працювати такий довгий час".

Минулий час — 20 років — це тривання майже 2/3-тин одної генерації. З висоти такого некороткого часу ми можемо подивитися на наш труд і подати оцінку нашого журналістичного і публіцистичного змагу. Але ми нині на нашім зібранні не маємо часу на такий розгляд — це ми зробимо на іншій місці і в іншій часі. Тепер перед нами стоїть пильна праця: застановитися гуртом над *дальшою долею нашого періодика*.

Вихідним пунктом наших міркувань буде понад — п'ятирічна робота над "Нашим голосом" після його перенесення з Трентону до Ньюарку, яке відбулося весною 1982 року після смерті бл.пам. інж. Дмитра Кузика. Перенесення редакції, адміністрації, фінансування й експедиції на нове місце створило кризову ситуацію у дальшій веденні місячника. Труднощі були величезні; побороти їх вимагало великого накладу праці, фінансів. Доля хотіла, що "Наш голос" тоді не впав, але втримався і до певної міри скріпився. (Сталося майже регулою, що після відходу головного промотора журналу чи газети, напр. Миколи Шлемкевича, Томи Лапичака, Степана Росохи, "їхні" публікації скорше чи пізніше перестали виходити. Виїмком були тільки "Нові дні" (Торонто).

Тут мушу Вам отверто відкрити моє побоювання, що будучність нашого періодика буде засіяна великими труднощами. Щоби забезпечитися перед небезпеками, треба вже

тепер обдумати заходи і засоби, які в майбутньому грозитимуть "Нашому голосові".

На початку, хочу висловити тверде переконання: *ми рішили видавати "Наш голос"* так довго, як довго стане нам всім сил і засобів фінансових, і як довго буде існувати українсько-мовна читацька і передплатницька публіка. Важливе є те, щоби на чужині появлялося україномовне друковане слово і існувала трибуна української вільної думки.

Щодо майбутніх труднощів: Ви напевно догадуєтесь, що труднощі будуть надалі лежати в трьох секторах: в секторі *редакційнім, фінансовім і адміністраційнім*.

Сектор редакційний: Нам бракує авторів, кореспондентів, так як їх бракує в загальній українській пресі. Це Ви можете спостерігати в нашім самотнім щоденнику "Свободи", в тижневиках. Брак численної автури, зокрема молодих авторів, є дошкульний. Нових авторів і редакторів не прибуває. Видатні публіцисти як Тома Лапичак, Михайло Сосновський передчасно відійшли, інші що ще існують постарілися, сповільнилися. Молодші і молодші інтелектуалісти, головні професори університетів не володіють стилістично українською мовою спонтанно: їх есеї і статті є вже писані мовою їхньої країни, це треба перекладати на українське.

Це все відноситься і до "Н. голосу". Його редакційна колегія не працює повною парою з тих самих причин. Нам потрібно більше авторів, а знайти їх серед нашої письменної публіки не все вдається. Є одначе деякий поступ. Останньо ми придбали нового співробітника д-ра В. Сірського з канадського університету, мгр А. Хлопецького з Аргентини, Петра Маслія з Англії. Велику поміч маємо від сеніора українських публіцистів — ред. Михайла Демковича Добрянського з Лондону (Англія). Новими авторами треба дорожити: а тимчасом не все ми можемо дати місце всім авторам на сторінках "Н. голосу", напр. "контroversійним", що очевидно звучує коло

наших співробітників. Позатим можемо тут зареєструвати ще одне явище, в наслідок якого ми втратили добрих стилістично і глибокодумачих авторів. Вони дописували до місячника і були скритиковані членом нашої редакційної колегії у формі "заяви". Це їх образило і вони перестали дописувати. Є ще одна трудність придбати "добрих і видатних" авторів — скромний формат і вигляд графічний "Нашого голосу" — вони — ті "кращі" уважають нище своєї гідності дописувати.

Не маючи "великих" імен ми виручаємося принагідними дописувачами — в рубриці "Голос читачів". То не є маловажна справа. Серед значної частини наших читачів існує позитивна оцінка того гатунку пресового матеріалу. Тут нема нічого дивного: дописувачі інформують про те що спостерігають серед народньої маси. Їх дописи пульсують життям, їхній стиль хоч часом не високолітературний, то однак щирий, популярний так сказати б ідіоматичний. Наші читачі люблять таке листування з редакцією: деякі навіть признаються, що починають читати "Наш голос" від ... "листів" і "голосів".

Один з наших співробітників, людина амбітна критикував нас за те, що "Н.Г." не має "обличча" і не має "лінії". Закид цей неясний, але автор мабуть думав про "обличча і лінію" ідеологічну чи політичну. Можливо він мав на гадці брак журнального профілю. Але тут все залежить від кількості авторів і змісту їх статей, а як це виглядає в нашій пресі ми всі знаємо.

Наступний "сектор" з яким ми борикаємося є *фінансовий*. Наші люди т.зн. читачі нарікають в першій мірі, що об'єм (кількість сторінок) є малий. Ми на це відповідаємо: Розмір є такий, на який дозволяє бюджет. Ви знаєте, що за "Нашим голосом" не стоїть ніяка велика каса — ані союзова, ані установ (напр. церква чи партія), ані інші субсидії. Ми опираємося виключно на передплатах і пресовім фондів. А тих фінансів вистачає заледве, щоби "Н.Г." появився один раз на місяць (між іншим — дуже точно, появляється без перерви), появляється на 20 сторінках. Ми часом

подумували, щоби видавати журнал на 40 сторінках, але тільки 6 разів на рік. Але ми боялися, що така віддаль в публікації здемобілізує нашу читацьку публіку і причиниться до поступенного спаду видання. (Деякі читачі скаржилися на малий формат — вони казали, що прочитають "Н.Г." за пів години, зараз після поштового доручення. (Мені здається, що брак оригінальних авторів не був би перешкодою для збільшення сторінок "Н.Г."; можна було б на додаткових сторінках подавати більше оглядів нашої преси, а спеціально подавати звіти з преси чужомовної.

Але для того всього треба фінансів і то сталого допливу видавничих фондів. Якщо б ми їх мали тоді могли б розігнатися на більший формат. Збільшити об'єм можна тоді коли б ми піднесли передплату з теперішніх 7-8 доларів на 14-15 дол.) Один наш передплатник останньо навіть запропонував драстичну підвижку пренумерати до 15 доларів). Ми стоїмо тепер перед важливими рішеннями щодо пренумерат і ми сподіємося, що Ви і наші передплатники в загальному дадуть нам поради, як діяти.

Дотепер ми боялися підносити передплату в такий драстичний спосіб. Ми передбачуємо, що у випадку подвійного піднесення, якась частина передплатників відмовиться від пренумерати: ми тільки не знаємо яка частина (50% чи 25%). Мабуть ми мусимо наперед поконсультуватися з читачами. Заки перейдемо до дальшої теми оформлення "Фундації Видавничої ім. інж. Дмитра Кузика — я хотівби тут заторкнути близьку тему: організування наших представників на місцях для допомоги нашому адміністраторові в урегулюванню плачення передплат, збирання фондів видавничих. Таких представників ми маємо; вони подані на останній сторінці, але їх треба наділити функціями і поширити їх на всі терени Америки і Канади.

Тепер мала згадка про графічне оформлення "Н.Г." Тема та болюча і про це ми від довгих років дістаємо немало порад, вказівок, критики, а навіть гнівних листів. Не потребуємо Вам тут підкреслити, що та справа найбільше

турбує нашу Редакційну Колегію, Адміністрацію й авторів, які дописують до "Нашого голосу". Від одного з наших чоловічих співробітників ми отримали проєкт нової заголовної сторінки "Н.Г." На жаль зміна графічного оформлення заголовка не вийшла зі сфери пропозицій і побажань.

На кінець щераз про найважливіше: як здобути фонди на поліпшення, збільшення нашого місячника, але в першій мірі на дальше його видавання. В тім обсягу маємо такі грошеві джерела: 1) Передплати (і післяплати), 2) Пресовий фонд — його вносить тільки 30 процент наших передплатників. Як тепер ситуація виглядає — без пресового, хоч і невеликого фонду, ми не могли б покрити наших видатків. В додатку до того, мушу тут згадати, що ані редактори, ані адміністратор ані автори, які дописують не побирають ніякої платні, всі працюють задармо.

Треба подумати про інші джерела прибутків. Ми планували організувати коло "Н. голосу" випробуваний спосіб збірки фондів, через т.зв. "Збірне меменатство" — яке пропонував адміністратор "Листів до приятелів". Але для того нам був би потрібний гурт людей, які тому ділу посвятилися б.

Щасливим випадком постала ще інша форма фондування. Маю тут на думці започаткований проєкт створення Фондації ім. інж.

Дмитра Кузика. Цей проєкт виник у п-ні Дарин Кузик, яка звернулася до Асоціації Українців Америки. Президія Асоціації з вдячністю підтримала цей шляхотний почин, випрацювала загальний правильник Фондації, але дотепер тої справи не зреалізовано. Це тим пильніше, що п-ні Дарія Кузик вплатила на цю Фондацію 10.00 доларів. Та сума є зложена на рахунок Фондації в одній з місцевих кредитівок. Кількох наших співробітників також з провінції декларували (деякі вплатили) доповнювати цей фонд. Уважаю, що нашим (т.зн. нововибраної управи) першим обов'язком буде пустити в рух ту важливу справу. Треба бути вдячним за такий шляхотний жест п-ні фундаторці, який напевно знайде наслідувачів, котрі поспішать з пожертвами. Фондація ім. інж. Дмитра Кузика, якщо енергично ведена, може стати великою допомогою для "Н. голосу"

На нинішнім З'їзді ми повинні доручити групі людей, належнo оформити і то в скорім часі благородне діло "Фондацію ім. інж. Дмитра Кузика". В той спосіб дамо вислів нашої пошани Покійному, якого життєвим подвигом була віддана праця для української вільної преси.

Завв. Ред. — Повища стаття була прочитана на 4-тім З'їзді Асоціації Українців Америки дня 19 вересня 1987 р.

М.С.

ПОВСТАННЯ ЖИДІВ У ВАРШАВІ В 1943 РОЦІ

/Закінчення з попереднього
числа/

Юденрат видав відозву, в котрій оповістив, що переселенню підлягають тільки ті, що не працюють. Члени Юденрату, поліції і ті, що мають посвідки праці німецьких підприємств та родини названих не підлягають переселенню. Також проголошено, що ті, котрі добровільно зголосяться до переселення дістануть по три кілограми хліба і один кілограм ма-

Юденрат і жидівська поліція так щиро взялися до праці, що перевиконували план і щодня ладовано до вагонів 6-7 тисяч, а то й більше не дуже звертаючи увагу на посвідки. Передбачувано, що буде переселено около 70.000, але як

виявилось пізніше, то в часі від 22-го липня до 21 вересня переселено до Треблінки 265.000, до Дулягу 12.000, а в часі "акції" згинуло 10.000, на а-рійську /польську/ сторону втікло вісім тисяч. В останньому дні "акції" до вивозу брали вже і членів Юденрату і поліцистів, щоб доповнити транспорт.

Тяжко зрозуміти, що Лейкін і його підкоменді так ретельно виконували німців, як вже були втікачі з Треблінки і докладно поінформували Юденрат про те, що діється в Треблінці. Вони не вірили втікачам, а вірили фальшивим вісткам, що переселені тяжко працюють, але харчів мають доволі. Вірні німцям виконували кожний їх наказ оскільки Черняков побачивши їх в "акції" другого дня поповнив самогубство заживши отрую. Поет Іцик Каценельсон сказав, що то був продукт німців і дух цієї нації "мордерців".

Гльобоцнік зі своїми СС-ами виїхав 22-го вересня не докінчивши "акції". Остало ще в гетті 30.000, що працювали у п'ятиох німецьких підприємствах. Їм наказано перенестися до місць праці і не виходити звідсіля. З поліції залишилося тільки 380, а з Юденрату ще менше. Але залишилося ще около 25.000 т.зв. диких котів, що заховалися в сховках на дахах, в пивницях і стрихах /горищах/.

Провідники партій зійшлися на нараду і рішили не йти без опору на загибель, але боронити свого життя. Один з молодих активістів Анелєвіч виголосив промову, в якій нап'ятував роллю жидівської поліції, що саме у Львові відпровадила до табору смерті 3.000 жидів, - таке не сміє статися у Варшаві. І на його пропозицію рішено оснувати боєву організацію під назвою ЖОБ /Жидовська Організація Бойова/. Але не всі

були згідні, щоб ту організацію очолював Анелєвіч, з огляду на його молодий вік і брак військового вишколу і тому створено другу організацію під назвою Ж.З.В. /Жидовські Звйонзек Войскови/. А рівночасно осуджено погану роллю Юденрату і поліції та тих, що коляборували з німцями і видавали підпільників. З черги видано присуд смерти на Шеринського і Лейкіна та старшого Юденрату Ферста, що був директором економічного департаменту і доробився великого майна на спілку з німцями. Вироки були виконані. Це все було подано до загального відомо на афішах враз з зазивом не слухати Юденрату і поліції та ставити опір в разі нової "акції".

Першу зброю принесла до гетта Тося Альтман, що мала приятелів серед поляків ще в серпні. То було дуже мало: 5 револьверів і 8 ручних гранат, але вяржіння було дуже велике. Радість тривала коротко. Знайшовся зрадник, що видав провідника групи Каплана і німці застрілили його і того зрадника; зброя дісталася в руки німців.

Друга передача - дарунок від польської Армії Крайової була більша: 50 револьверів, 50 ручних гранат, трохи динаміту і вказівки, де можна купити зброю: від німецьких вояків, що їхали на урльоп, від Гіві і від поляків, що мали заховану ще від 1939 року. Ціни за револьвер були 5-12 тисяч злотих, а за карабін /кріс/ 20-25 тис. злотих. Щоб дістати гроші на закуп зброї ЖОБ шантажував членів Юденрату і багатих спекулянтів, що члени їхніх родин будуть вбиті, якщо вони не заплатять визначеного окупу. І в цей спосіб протягом трьох місяців зібрано 10 мільйонів злотих. Були вислані делегати на польську сторону, що купували зброю і доставляли до гетта.

Сподіючися нової "акції" поодинокі групи почали копати бункри і схованки у найменше доступних місцях і пивницях. На початку 1943 р. німці були дуже заняті і здавалося, що врешті залишать гетто в спокою, тим більше, що воєнське боронило потрібних їм підприємств. Але 9-го січня 1943 прибув до Варшави Гімлер і при цій нагоді видав наказ покінчити з геттом. Нова "акція" тривала дуже коротко, бо тільки від 18-го до 22-го січня. Тільки 5.000 несподівано заскочено і відправлено до Треблінки. Однак з огляду на опір та збройні сутички, в котрих згинуло кілька канадцят німців дальша акція була припинена. Тільки в тому вивезено 24 тисячі тих, що були затрунені у німецьких підприємствах, до Травніків.

В міжчасі до Варшави прибув поліцай-фірер Штрупп з наказом остаточно зліквідувати гетто. Він мав під своєю командою 2054 вояків і 36 офіцерів у повному фронтовому виряді. Сині /"гранатова" поліція/ і Гіві дістали наказ обсадити границі гетта ззовні. Поляки повідомили ЖОБ про приготування німців до наступу, так що був час приготуватися. Але оборонців було дуже мало: ЖОБ мав 500 боєвиків з револьверами, 2000 ручних гранат і 2000 "Молотовських коктейлів" /власного виробу/, 10 карабінів і 2 машинні пістолі. Ж.З.В.мав тільки 250 боєвиків, але більше карабінів і машинних пістолів, а навіть один машинний карабін.

Вони приготували три центри опору, а крім того ще було кілька окремих груп, що також приготувалися до оборони. Німці знали про це, бо мали своїх інформаторів і в Юденраті і поліції, але не сподівалися, що жиди відважаться їх заатакувати. Ранком 19-го квітня 1943р. увійшли вони двома групами з півночі о полудня, посилаючи попереду жидівську полі-

цію. Були такі певні себе, що йшли серединою вулиці. Як дійшли до першого місця опору, звідтам посипалися кулі на них. Кільканадцять впало вбитих і ранених. Але то був одинокий успіх, бо вже на другий день були здобуті всі три місця оборони, а Анелевіч згинув при обороні місця на Налєфках. Мимо того, що Гіві і польська поліція мали обсадити границі гетта, так що стійка від стійки мала бути на 25 хрочів, то таки одна група вийшла з гетта і скрилася на цвинтарі при вул. Повонзкі. В Ночі вони вийшли з міста і скрилися в лісах. Друга група каналами вийшла поза границі гетта, а поляки автоматом вивезли їх за місто, де вони получилися з партизанами.

Ідучи за вказівками поліції німці вившукували сховки і намовляли або обманом /"виходить - акція закінчена"/ сталися переконати схованих, щоб вийшли, а як це не помагало вживали газів або кидали ручні гранати. "Акція" закінчилася 16-го травня 1943 р. і німці втратили в ній 16 вбитих, 85 ранених і 17 пропавших. Гого ж дня Штрупп за-рапортував до Берліна: "Жидівський район у Варшаві вже не існує".

З варшавського гетта вратувалися ті, що скрилися між поляками і ті, що колаборували з німцями, а потім вже німці не мали часу їх вбити. Щоби себе оправдати вони обвинувачують литовців, лотишів і українців, що ті нащили жидів у Варшаві. Вони навіть кажуть, що жидівської поліції не було тільки якийсь "Ордунг-Дінст" /Служба порядку/, хоч в тім часі такої назви у Варшаві ніхто не чув.

Про варшавське гетто є багато документації, а навіть накручено фільм. Автори тих праць стараються оправдати і Юденрат і поліцію, а підкреслити діяль-

РАСИЗМ В ЯПОНІЇ

Туристи, які відвідують Японію і журналісти акредитовані в Токіо вже не раз звітують, що там панує неприхильність до чужинців. Невідомо, які є причини японської ксеноробії /ворожості до чужинців/ до інших народів. Може причиною тому є правдна ізоляція японців на островах, може їхня релігія, декто навіть вияснює почуттям менше-вартості -задля дрібного росту японців - однозначної причини не знайдено.

В останніх роках доходить до нас істоти про інший гаунок расизму, який поширюється в Японії. Є ним антисемітизм. Про те інформує американський /Нью Йорк/ щоденник "Вол Стріт Джорнал" з 5-го жовтня 1937. Кореспондент Джонатан Айзаксон подає обшир-

ність т.зв. Гіві і польської поліції. Але є автори, які стараються бути об'єктивними і до них належить автор книжки: "Ди Джуз оф Варсав, 1939-1943" Ізраель Гутман.

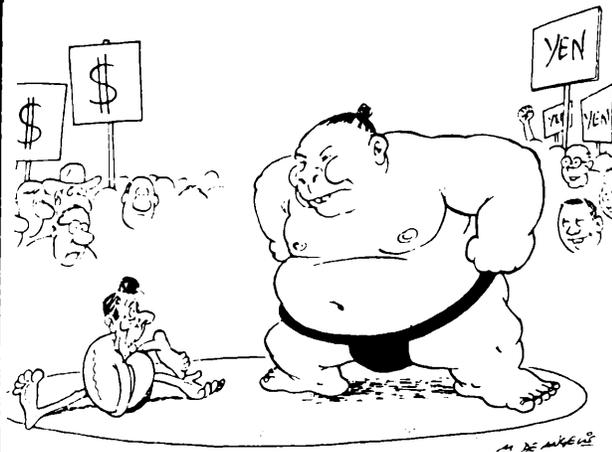
/Від Редакції: - Ми опублікували цей допис, щоби задокументувати один епізод великої трагедії жидівського народу в жорстокім ХХ-тм столітті. Здається, що про цей епізод наша преса не тільки мало писала, але й мало згадувала. Один з наших читачів критикував нашу суспільність, що вона не виявляє співчуття для терпіння і злиднів людей на інших континентах. Цю незрозумілу нашу байкуність він спостеріг в розмовах з своїми приятелями. Просимо ВШ читачів висловитися. Тут ми хочемо поставити тезу, що коли ми хочемо, щоби "світ" нам співчував, то ми повинні дати видимий доказ, що наша суспільність боліс також не тільки власним горем, але й бідом інших народів/ .

нішу аналізу про причини, які сприяють ростові японського антисемітизму. Цей журналіст повідомляє, що міністер закордонних справ Тадаші Куранарі на форумі комітету закордонних справ в японському парламенті засудив цей природний феномен.

Бо ж поправді кажучи, в Японії нема жидівського населення, тепер мешкає в Японії одна тисяча жидів, які там перебувають тимчасово; більшість з них працюють у чужинецьких підприємствах в характері репрезентативного персоналу. Не вважаючи на цей факт, в Японії виявляється немало популярних книжок проти жидів. На ті книжки є великий і зростаючий попит на книжковому ринку.

Дальше той кореспондент подає деякі, на його думку дивні японські пояснення причин японського антисемітизму. Перше пояснення: японський нарід є дуже захоплений всім, що є американське.... отже перещепив у себе... американський антисемітизм. Журналіст згадує, що підчас Другої світової війни були в Япо-

Японський ен проти долара

През. Р.Реген - Накасоне

Після кількох місяців зимового сезону в Маямі Біч /Флориди/ починається властивий вакаційний час для тих, які люблять теплу морську воду, до якої в українській дільниці є лише два-три або менше блоків від широкого заливу, що творить особливу морську кліматичну полосу. Тут є не лише на весні та в осені гарні погодні дні, але і в літі, коли між берегом океану та згаданим заливом 90 степенів Фаренгайта не творить горячі для вакаційників, а вологість бу-

ня популярні дві протилежні собі тенденції: а саме продовження політики нацизму, і друга, щоби переслідуваних нацистами жидів перевезти на короткий час до Японії і так їх врятувати. Ані одне ані друге не було зреалізоване.

Згаданий журналіст сам пробує проаналізувати причини росту японського антисемітизму і стверджує, що спричинникам того феномену є сам уряд і урядові чинники, які піддаються натискові арабського світу, котрий тотально бойкотує державу Ізраїль /Японія в більшості є зана на імпорт арабської нафти/. З другої сторони, пише далше автор, японська провідна верства є під впливом популярних публікацій, які правильно чи не правильно, сугерують, що індустріальна потуга Америки є розхитана жидами, а японці не бажають собі цього в Японії. Він далше читує факт, що за останніх 12-18 місяців на японським книжковім ринку появилось 86 книжок з антисемітською тематикою.

Ті книжки є найбільше популярні в середній і вищій верстві провідників японського промислу і торгівлі мимо того, що багато японців ставиться з недовірям до антисемітизму.

ває тут, звичайно, невисока, бо є постійний попув з моря.

Багато більша приємність на вакаціях є коли мешкати в українських приміщеннях, бо тут і час скорше проходить. У не цілі зранку господарі своїх мешканців забирають автами до українських церков, де можна стрінати чимало знайомих. В українських підприємців - Ракушів, Трачів, Сохорів, Ковальчуків - є також чимало української преси для вакаційної розваги, так що не відчувається браку відомостей, які постійно цікавлять українську спільноту, Хоч в Трачів є українські газети і журнали не лише з ЗСА але й Канади. Тут треба згадати, що згадані і незгадані підприємці є відомими меценатами українських наукових товариств та інституцій, так що винаймати помешкання в чужих - це затрата українського гроша не лише з приватної, але й національної точки зору.

Коли взяти до уваги видатки на вакації, то вони є таки найменші в Маямі Біч, бо ціни помешкань тут на половину нижчі за зимовий час, а поїзд потягом /хоч і триває довше/ таки безпечний та доволі вигідний. Хто забуде взяти приготовані "канапки", то їх можна набути в залізничному ресторані, а в тібраному чи випадковому товаристві ви не завважите, що одна ніч була поза домашнім приміщенням. Між іншим, цього року погяг з Філядельфії в обі сторони з Філядельфії коштував 118 дол., а літак приблизно 150 дол. Знову ж пенсіонер зі стації погягу чи летовища в Маямі може заїхати в українську дільницю на острові Маямі Біч за 35 цент.

В Маямі Біч пенсіонеритакже одержують знижки в ресторанах, де можна стрінати чимало й чужинців з цілого

світу, особливо життів, бо ж вони добре знають куди добре їхати. Тому що в Маямі Біч є великий безплатний беріг для купання в океані, тут можна в суботу й неділі пополудні почути також романські мови поселенців зі сусідніх місцевостей. Всі вони, звичайно молоді і смагляві з теплого підсоння центральної Америки. На прогулях робочих днів тижня вони виконують різну роботу в гарячій кліматі Флориди за мінімальну ціну. Деякі з них, будучи ощадними, закупили вже і будинки в Маямі Біч з апартаментами для винайму.

З досвіду мешканців, головню, старшого віку теплий морський клімат в Маямі Біч є особливо добрий для тих, що зимою мерзнуть, як також тих, що мають проблеми зі серцем, на що тут можна знайти чимало особистих при-

кладів та пояснень. Знову ж підчас зимової пори в українській дільниці/приблизно /5 до 85 зулиць/ особливо приємно, бо ж тут на кожному роздоріжжі можна стрінуги своїх людей, а імпрез /як в Нью Йорку, Чикаго чи Філядельфії або Торонто/ доволі й на скучання немає часу.

Апартаменти вигідні з одного спальнею можна набути за 35 до 45 тисяч з податком приблизно 800 дол., а зареєструвавшись на постійно податок зменшується до 300 дол. Так звані "ефішенсі" тобто однокімнатні апартаменти коштують 18 до 20 тисяч доларів. Зимою ogrівання тут властиво непотрібне, а літом для тих, що не бажають охолодження, вітряк під стелею зовсім вистачальний.

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

До ВШан. Редакції
Нашого голосу
в Юніон, Н. Дж.

ВШ п. Редакторе!

Пишу до Вас з просьбою самого посла Уряду Стейту Парани Тра Джалмади Алмийда Сезар, якого жінка Галина з тому Кмітів є українкою.

Вони пошукують своїх вуйків - Павла і Тараса Мелик; вони оба є близнюками і синами вже покійного Стефана Мели-

ка. Його жінка була кже американка і мешкали в Нью Йорку. Це тільки ці відомості, що їх родина з Бразилії знає і тому через мене просить ласкаво, щоб їх зльокалізувати і подати Родині через мої руки на понижчу адресу.

Тому сердечно Вас прошу, якщо можливо хто знає їх, а як ні, то прошу ласкаво помістити на сторінках Вашого поважаного журналу це пошукування.

Цей згаданий посол Уряду Стейту Парани є великим нашим приятелем і добродієм наших українських громад тут в Парані. Останньо він постарався, щоб

Молитви і фінансова допомога є негайно потрібні!
Прохаетмо посилати свою пожертву на адресу:

THE JOHN DEMJANIUK DEFENSE FUND

P. O. Box 92819
Cleveland, Ohio 44192

Цей фонд є спонзорований виключно родиною Дем'янюків.

уряд подарував для одної нашої бідої громади тут в місті Куритиби землю на будову свого Культурно-Релігійного Центру ім. св. Іосифа Робітника. Він також вже допоміг іншим громадам. Це справді наш добротій.

Кінчаючи здоровло сердечно і бажаю Вам усім багато успіхів в життю.

З належною пошаною
до Вас

о. Домінік Стареправо, ЧСВВ

Куритиба 2. жовтня '87

Stadium OSBM

Rua Carmelo Rangel, 1.200 - BATEL

Caixa Postal, 11055 - Tel.: 242-7553

80.000 - CURITIBA - PARANÁ - BRASIL

Від Редакції, - Ми зачнемо розшукувати братів Меликів. Просимо наших ВШ Читачів допомогти нам в розшуках і повідомити нас про висліди. Варто було б знати їх рік народження а також транслітерацію /"спеллінг"/ їхнього прізвища; більше відоме і часте прізвище було б Малик, яке ми знайшли в телефонічній книжці Нью Йорку.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Шкода, що не можемо помістити ці кавих статтей і листів, які ми отримали в останніх днях, бо листопадове число вже йде до друку. Але не можемо відмовити собі приємности прилично подякувати їх авторам за надіслано. А крім того листування редакції буде заохогою для інших читачів дописувати до "Нашого голосу".

Лев Я., Філядельфія, Па. Дякуємо Вам за листа і за спростування. Надісланий матеріял помістимо в наступнім числі.

ЧЛЕНСЬКІ ВКЛАДКИ ДО АСОЦІАЦІЇ УКРАЇНЦІВ АМЕРИКИ

Повідомляємо членство АУА, що потреба налашдання влати членських вкладок є дуже важливою, бо Головна Управа АУА має фінансові зобов'язання супроти УАКРади і СКВУ. Тому ми прохаємо наших мужів довіря на місцях, місцеві відділи і поодинокі членів, які живуть поза обсягом наших зорганізованих клітин присилати свої членські вкладки на адресу "Нашого голосу":

Our Voice P.O. Box 717, Townley
Union, New Jersey 0706

Членська вкладка від індивідуального члена виносить 10.00 дол. річно. Пенсіонери і студенти 5.00 дол. річно. Чеки виписувати на:

Ukrainian American Association
Головна Управа АУА

Іван Л., Джерзі Ситі, Н. Дж. Ми отримали Вашого листа і коментар про рецензію Г. Терена-Юськова і інше. В наступнім числі помістимо. Дякуємо. М. С. Філядельфія, Па. Мимо того, що Ваш допис зображує дуже трагічні події і установи Другої світової Війни ми його опублікуємо. А. Дз. Мейпелвуд, Н. Дж. Ваш допис на тему першої большевицької окупації Галичини в літі 1920-го року дуже цікавий і ми його скоро надрукуємо. Просимо присилати дальші обіцяні матеріяли.

Адреса Української Американської Координаційної Ради

Ukrainian American Coordinating Council
P. O. Box 1709, New York, NY
10009

Анонім.автор, Пошт.стемпель- Марешаль, Бразилія. У Вашім циклостилевім листі нарікаєте на ЗУАДАК, Канаду, єпископів за несправедливий розподіл харитативних фондів. Провіримо справу і в'яснимо. Але яка Ваша адреса?

В.Б. Мерилвил, Індіяна, ЗСА. Дякуємо за листа. Помістимо.

О.Л.Філядельфія, Па. Сердечно дякуємо за Вашого підбадьоруючого листа і за річеву оцінку змісту жовтневого числа "Н.голосу". Помістимо його в грудвм випуску. Чи не могли б Ви тривало дописувати до нашого місячника?

А.Г. Канада. Окремою посилкою вислмо копію російськомовної статті С.Грігоріянца, редактора журналу "Гласность".

В справах редакційних можна звертатися також на адресу:

Dr. Roman Baranowskyj
P.O. Box 188 Addis Road
Kerhonkson, N.Y. 12446 U.S.A.
Tel (914) 626-7924

Від Адміністрації

Скінчився закарційний час і ми всі вернулися до щоденної рутини нашої родини і родинних обов'язків. І знова, як і попередних років звертаємося до наших ВШ передплатників і пригадуємо Вам всім не забувати про свої своєчасно вплачувані передплати і пресо-вий фонд "Нашого голосу". Зверніть кожного місяця увагу на адресову наліпку, де є зазначений місяць /і рік/ коли кінчиться речинець вашої передплати.

Рівночасно пригадуємо, що 4-тий З'їзд Асоціації Українців Америки оформив і одобрив видавничу фундацію "Н.голосу" ім.інж. Д.Кузика, якої завданням є створити залізний фонд, а з його відсотків піддержувати постійну появу місячника "Наш голос". Прохачемо Вас взяти під увагу і своїми жертвами на цей Фонд підсилити нашу фінансову базу.

ПРЕСОВИЙ ФОНД

На пресовий фонд "Нашого голосу" пожертвували ві 25-го вересня до 26-го жовтня 1987:

В. Мерещак	дол.	20.
Д-р Теодор Залуцький	"	13.
Проф. А.Дзедзик	"	10.
Микола Костирко	"	10.
Олександр Луцький	"	8.
Д-р Мирослав Мичковський	"	8.
Д-р Роман Мороз	"	8.
Іван Панчак	"	8.
Петро Буняк	"	6.
Петро Дзюба	"	6.
Микола Лаврів	"	6.
Петро Де Бравн	"	5.
Митрофан Нешта	"	5.
М.С. Суховерський	"	4.
М. Бараболяк	"	3.
Д-р О. Золянський	"	3.
М. Леськів	"	3.
Л. Лямпіка	"	3.
Е. Мельничук	"	3.
Мирослава Повх	"	3.
Р. Црипхан	"	3.
Д-р Р.Смик	"	3.
Р. Грешневський	"	3.
В.Циган	"	3.
Проф. М.Цяпка	"	3.
Марія Хархаліс	"	3.
Л.Григорчук	"	3.
Іван Керестіль	"	2.

ЩИРЕ СПАСИБІ ВСІМ!

ЗМІСТ

М.Добрянський: Михайло Грушевський ст. 201

Р.Барановський: Слово на відкриттю 4-го З'їзду АУА ст. 204

С.Куропась: Відчити за кводра ст. 205

М.Паламар: Греко-римська і українська літератури ст. 206

---- Українці в Польщі і 1000-ліття Хрещення ст. 207

К.Ващишин: Українсько-польські стосунки /рецензія/ ст. 208

В.Сірський: Лемківський ансамбль в Торонті ст. 209

Е.Перейма: "Наш Голос" -пропозиції на завтра ст. 210

М.С.: Повстання жидів у Варшаві в 1943 р. ст. 212

О.Труш: Расизм в Японії ст. 215

М.Пр: Маямі Біч по сезони ст. 216

---- Лист з Бразилії ст. 217

---- Листування Редакції ст. 218

---- Від Адміністрації ст. 219

---- Пресовий Фонд ст. 219

Андрій Дзедзик - для обслуги Ньюарку, Н.Дж. і околиці

Mr. A. Dzedzyk
64 Burnett Ave.
Maplewood, NJ 07040

Е.Дзюбинський - для обслуги Маямі, Фльорида і околиця

Mr. E. Dziubynsky
1238 Hollywood Blvd.
Hollywood, FL 33019

Мирон Кузьма - для обслуги півд.-зах. Фльорида

Myron Kuzma
425 Sparado Dr.
So. Venice, FL 34285

Все листування до "Нашого голосу", редакційний матеріал, передплати, посылати на адресу поштової скринки:

OUR VOICE
P.O. Box 717
Townley Branch
Union, NJ 07083

Від Адміністрації

На цій стороні подаємо адреси представників "Нашого голосу", які допомагають нам на місцях в адміністраційних справах. Таких представників запрошуємо і з інших околиць. Активні представники улекшують роботу наші адміністрації.

Микола Нагірняк - для обслуги Трентону і околиці

Mr. M. Nahirniak
245 Centre St.
Trenton, NJ 08611

Редагує Колегія. Редакція застерігає собі право скорочувати статті і їх правляти. Коментарі, статті, тощо підписані авторами, їхніми ініціалами чи псевдонімами не конче висловлюють погляди редакції. Не публікуємо матеріялів призначених для преси; евентуально можемо подати короткий зміст або коментар. Важніші заяви, комунікати і повідомлення подаємо в скороченнях.

Редакційна Колегія: Роман Барановський, Роман Борковський, Михайло Воскобійник, Микола Нагірняк, Евген Перейма /голова/, Осип Труш, Іван Я.Хамуляк.